

DOI 10.52363/2414-5866-2025-3-1

УДК 351: 342.25

*Батур Ю.Г., к.е.н., доц., ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків,
ORCID: 0000-0001-5282-3680,*

*Лопатченко І.М., к.держ.упр., ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків,
ORCID: 0000-0002-4838-2154*

*Batur Yu., PhD of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration and Law of National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv,
Lopatchenko I., PhD of Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration and Law of National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В КРИЗОВІ ЧАСИ

STATE POLICY OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION IN TIMES OF CRISIS

У статті висвітлено євроінтеграційні процеси України у кризові часи, тобто після Революції Гідності у 2014 році та під час повномасштабного військового вторгнення РФ на нашу країну 24 лютого 2022 року. Визначено, що розвиток відносин з ЄС є стратегічним пріоритетом зовнішньої політики нашої країни. Установлено основні європейські цінності, що є обов'язковими для всіх країн-кандидатів: повага до гідності людини, свободи, демократії, рівності, верховенства права, прав нацменшин. Обґрунтовано базис української євроінтеграційної політики, що включає правовий, політичний та економічний аспекти.

***Ключові слова:** євроінтеграція, європейські цінності, Угода про асоціацію, статус кандидата, військова агресія, закони, переговорна рамка, корупція, вимоги вступу в ЄС.*

The article highlights the European integration processes of Ukraine in times of crisis, that is, after the Revolution of Dignity in 2014 and during the full-scale military invasion of the Russian Federation into our country on February 24, 2022. It is determined that the development of relations with the EU is a strategic priority of our coun-

try's foreign policy. The main European values that are mandatory for all candidate countries are established: respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law, and the rights of national minorities. The basis of Ukraine's European integration policy, which includes legal, political, and economic aspects, is substantiated.

Keywords: *European integration, European values, Association Agreement, candidate status, military aggression, laws, negotiating framework, corruption, EU accession requirements.*

Постановка проблеми. Ефективність публічного управління має прояв у здатності держави втілювати ефективну державну політику в найголовніших сферах життєдіяльності суспільства, забезпеченні соціального захисту населення, наданні адміністративних послуг та в цілому забезпечення економічного росту держави. Саме якість публічного управління відіграє ключову роль у євроінтеграційних процесах нашої держави, оскільки є рушієм проведення реформ, які необхідні для досягнення відповідності критеріям вступу до ЄС. Сучасна система публічного управління в Україні досить застаріла, насамперед через те, що влада досі надлишково централізована. Розуміючи це, Україна вирішила рухатись у проєвропейському напрямку, щоб забезпечити власну конкурентоспроможність на міжнародній та європейській арені.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема євроінтеграційних процесів України присвятили свої праці широке коло економістів, науковців та політиків: Гнатовський М., Муравйов В., Романів Х., Різник Н., Сіренко К., Черкаський І., Луць Л. та ін. Проте дослідженню євроінтеграційних процесів України у кризові часи, а саме під час збройної агресії росії проти нашої країни, необхідно приділяти все більшу увагу і визначати пріоритетні напрями її активізації.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження інтеграційних процесів в Україні та етапів вступу у кризові періоди розвитку щодо формування перспективних напрямів прискорення її інтеграції до європейського простору.

Виклад основного матеріалу. Україна розпочала свій шлях євроінтеграції у дуже важкі для країни часи. Забезпечення позитивного інтеграційного ефекту має дуже важливе значення для об'єднання держави, подолання багаторічної системної кризи та протистояння зовнішній агресії з боку РФ. Європейський вибір став основою загальнонаціонального об'єднання задля забезпечення сталого розвитку держави [1].

Цінності Європейського Союзу є орієнтирами для політик і права ЄС і, відповідно, для формування критеріїв для країн, які прагнуть стати членами ЄС. Ці критерії були визначені на саміті Європейської Ради у Копенгагені у 1993 р., завдяки чому отримали назву Копенгагенських критеріїв. З того часу ЄС оцінює готовність країн-кандидатів за трьома групами критеріїв: політичні, економічні, нормативні, інституційні та адміністративні критерії [2].

З моменту проголошення Україною про свою незалежність було визначено європейську інтеграцію як один із стратегічних напрямів нашої зовнішньополітичної діяльності. Про це свідчить Постанова ВРУ РСР датована 25 грудня 1990 року “Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України у сфері зовнішніх відносин”. Згідно цієї постанови уряду була поставлена задача спрямувати максимум зусиль на забезпечення можливості участі УРСР у загальному європейському процесі та європейських структурах [3].

Розвиток відносин з ЄС є стратегічним пріоритетом зовнішньої політики України, проте до 2012 року український народ однаково ставився і до відносин з росією, тобто наша держава стояла перед вибором – митний союз чи європейська інтеграція. У 2013 році росія не залишала своїх амбіцій щодо повного контролю пострадянських країн. Їхня політика була спрямована на тиск держав обмеженнями торгівлі, шантаж з приводу енергетичної залежності. Все це відбувалося напередодні саміту у Вільнюсі, де Україна мала підписати Угоду про асоціацію, проте в останній момент керівництво держави призупинило підготовку по підписання угоди. Саме це стало ключовою подією у зміні курсу зовнішньої політики України. Ця подія призвела до патріотичних протестів, які мали на меті змусити керівництво держави підписати угоду. Підписання у 2013 році не відбулося, тому такі дії злочинного керівництва Януковича призвели до початку Революції Гідності, яка остаточно визначила європейський шлях розвитку України та загострення стосунків з росією.

21 березня 2014 року була підписана політична частина Угоди про асоціацію з ЄС. Українська євроінтеграційна політика спирається на три основні аспекти: правовий, політичний та економічний. Суть правового аспекту у збереженні державності і суверенітету, економічного у підвищенні добробуту населення та розвитку держави, а політичний у забезпеченні еволюційного розвитку суспільства [4].

В період з 2014 по 2015 років було суттєво оновлено низку стратегічних документів, пов'язаних з питаннями зовнішньополітичної діяльності України. Внесено зміни до Закону України “Про основи внутрішньої та зовнішньої політики” та була прийнята нова “Стратегія національної безпеки України”, а також “Воєнна доктрина України”. Передумовами прийняття даних документів стала анексія Криму та ситуація на Донбасі. Вся увага зовнішньополітичної діяльності України цього часу була зосереджена на врегулюванні збройного конфлікту на Сході держави. Для цього був створений Нормандський формат, було розпочато Мінський процес, розпочата місія ОБСЄ та ООН, поглиблені відносини з США, Францією та Німеччиною [5].

Планом заходів, необхідних для реалізації Угоди на 2018 рік для України передбачено 758 завдань. За підсумками року, моніторинг виконання Угоди показав, що Україна виконала приблизно 60% від загальної кількості завдань. Станом на кінець 2018 року Європейський Союз є найважливішим

торговельним партнером України. Частка українського експорту до ЄС становить 42,1%, імпорту ж 41,5%. Найбільшим попитом в ЄС користується українська сільськогосподарська продукція, металургія та продукти рослинного походження [6].

Військова агресія, розпочата 24 лютого 2022 року зі сторони РФ, призвела до розриву відносин між Україною та великими європейськими корпораціями. Військові дії на території України призвели до ускладнення взаємовідносин між нашою державою та ЄС в окремих галузях, зокрема електрообладнання та сталеливарних виробів. Проте, військові дії призвели до об'єднання європейських країн задля спільної боротьби з ворогом та допомоги Україні, що позитивно вплинуло на пришвидшення секторальної та інституціональної інтеграції державної економіки до внутрішнього європейського ринку [7]. Вже 28 лютого 2022 Україна подає заявку на членство в ЄС. 23 червня 2022 ЄС надає Україні статус кандидата на вступ разом із 7-ма рекомендаціями. Їх виконання є передумовою для рішення ЄС про відкриття переговорів з Україною про членство. 14 грудня 2023 ЄС ухвалює історичне рішення про відкриття переговорів про вступ з Україною. Уряд України публікує результати селф-скрінінгу. 9 лютого 2024 Уряд України затверджує план виконання рекомендацій Єврокомісії щодо кожного переговорного розділу.

Актуальні питання щодо прогресу імплементації законодавства були оголошені Європейською Комісією 17 червня 2022, де для України були оголошені наступні кроки, які дозволять нашій державі надати статус кандидата: схвалення та запровадження законодавства, регулюючого процедуру відбору суддів КСУ; забезпечення відповідності законодавства щодо боротьби з відмиванням грошей стандартам FATF – Групи з фінансових заходів; затвердження комплексного плану з реформування правоохоронного сектору; призначення нового керівника САП шляхом проведення атестації та призначення нового керівника НАБУ; імплементація антиолігархічного закону; ухвалення закону про засоби масової інформації; завершення реформування нормативно-правової бази, що стосується нацменшин [7].

Збройна військова агресія з боку росії має декілька різних наслідків. З одного боку, позитивним наслідком можна назвати те, що ця агресія призвела до прискорення процесів європейської інтеграції України. Також війна призвела до зміни світогляду більшості населення України, тому відтепер рух до Європи та прийняття усіх європейських цінностей є єдиним та безальтернативним варіантом подальшого розвитку нашої держави. Прояв цієї тенденції можна визначити, спираючись на соціологічні дослідження, що проводяться. За даними опитування серед населення, прихильників вступу до ЄС у 2021 році було 59%, а повторне опитування у кінці 2022 року показало збільшення цього рівня до 80% [8]. Відбуваються також зміни громадської свідомості населення, що має прояв в першу чергу у питанні самоіден-

тифікації. У кінці 2022 року згідно опитування вже понад 60% населення вважають себе європейцями, та визначають свою приналежність до європейських культурних цінностей та традицій. Отримання Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу є проявом консолідації європейських країн проти росії. Це рішення має як політичний, так і безпековий характер, оскільки саме від українських військових тепер залежить майбутнє ЄС і політичний лад у Європі.

Для подальшого просування України на своєму європейському інтеграційному шляху необхідно виконання низки вимог. Першою слід виділити реформу Конституційного Суду України. Важливим кроком реалізації цієї реформи став прийнятий закон про відбір кандидатур на посаду суддів. В цілому закон правильний і містить багато цікавих положень, які варті уваги, проте й досі проблемною залишається нова інституція, передбачена цим законом — дорадча група експертів [8].

Ще одним важливим аспектом є успішне продовження судової реформи. У кінці грудня 2022 року комісія проголосила про те, що ними було обрано 64 кандидати, для яких наступним завданням стане співбесіда, за результатами якої Вищою радою правосуддя із 64 конкурсантів буде обрано 16, які і увійдуть до складу ВККС.

Боротьба з корупцією досі залишається фундаментальною проблемою українського суспільства. Важливим кроком на шляху до подолання цієї проблеми в Україні стало призначення нового керівництва. САП і НАБУ мають прямий вплив на ефективність боротьби з корупцією, насамперед завдяки ефективності їх розслідувань, які вони мають проводити. На сьогоднішній день прийнято низку законів, призначених мінімізувати можливості до корупції в Україні, проте практичних дій і досі залишається дуже мало, вони малоефективні та застосовуються заходи переважно до осіб, які мають малий вплив всередині держави. Україна тільки починає свій шлях до подолання корупції всередині країни [9].

Боротьба з відмиванням грошей є ще однією проблемною ланкою у рамках реалізації умов Угоди про асоціацію. Восени 2022 року ВРУ був прийнятий Закон щодо приведення державного законодавства до міжнародного стандарту, а саме до стандартів Групи з фінансових заходів. Метою цього закону є вдосконалення процесу подання інформації щодо власників бізнесу та їх структури до Єдиного державного реєстру. Реалізація цього закону надасть змогу підвищити ефективність фінансового моніторингу та дозволить виконувати Україні взяті на себе міжнародні зобов'язання.

Останнім кроком, та не за значенням, є прийняття антиолігархічного закону. У червні 2022 року було введено в дію Положення, яке повинно формувати і вести єдиний реєстр олігархів. Проте, на сьогоднішній день, реєстр досі не створений, бо досі йде його формування та збір інформації [10].

Пройшовши цей тернистий шлях, Україна ще більше наблизилася до

членства в ЄС. 25 січня 2024 року Єврокомісія провела офіційний скринінг відповідності національного законодавства праву ЄС. 21 червня 2024 року держави-члени ЄС затвердили «переговорну рамку» для України та Молдови. До жовтня 2024 року Україна повинна виконувати рекомендації Єврокомісії у межах Пакету розширення згідно урядового плану, затвердженого 9 лютого 2024 року.

Переговорна рамка складається із трьох частин: 1) принципи переговорів, 2) зміст та 3) процедура. Проект переговорної рамки щодо України ґрунтується на оновленій методології розширення ЄС 2020 року, попередньому досвіді розширення ЄС, поточних переговорах про вступ з іншими країнами-кандидатами, а також враховує розвиток права ЄС. Проект переговорної рамки для України переважно ідентичний переговорним рамкам для Албанії та Північної Македонії 2020 року з урахуванням контексту, в якому перебуває Україна через повномасштабне вторгнення РФ.

У 2023 р. Уряд України вже провів селф-скринінг відповідності національного законодавства праву ЄС попри те, що цей етап не є обов'язковим за процедурою ЄС. За його результатами, Україні необхідно імплементувати повністю або частково близько 3000 актів права ЄС. Найбільший обсяг необхідних змін припадатиме на такі розділи: транспорт; продовольча безпека, ветеринарна та фітосанітарна політика; свобода підприємництва і надання послуг; фінансові послуги; вільний рух товарів.

Як правило, по кожному переговорному кластеру Єврокомісія визначає критерії відкриття (opening benchmarks) та проміжні критерії (interim benchmarks). Критерії закриття (closing benchmarks) визначаються по кожному переговорному розділу.

За процедурою ЄС, країна-кандидат має ухвалити і ефективно виконувати актуальне право ЄС за всіма переговорними розділами до моменту вступу в ЄС. Тому обсяг вимог (тобто зміни до діючих правил і політик ЄС), не є предметом переговорів.

Разом з тим, різкі зміни у деяких сферах можуть призводити до внутрішніх шоків у країн-кандидатів. Або ж країна-кандидат може не мати необхідної спроможності виконати вимоги у певній сфері через об'єктивні причини. У таких випадках країна-кандидат пропонує своє бачення перехідних періодів досягнення критеріїв (обмежених у часі і обсязі) або ж певних пом'якшувальних заходів для адаптації. Це і предметом переговорів по кожному переговорному розділу.

Єврокомісія вже моніторить прогрес України у досягненні критеріїв вступу. Зараз ключовою оцінкою є Звіт про прогрес України в межах Пакета розширення ЄС 2023 року – тоді Україну вперше включили до такої оцінки. На основі звіту ЄК Уряд України розробив і затвердив План виконання рекомендацій Єврокомісії, наданих у цьому звіті щодо кожного переговорного розділу, на 2024 рік.

Щодо досягнення економічних критеріїв вступу, Єврокомісія моніторитиме прогрес України на основі результатів виконання Плану для інструменту ЄС Ukraine Facility. Задля підтримки країни-кандидата на шляху до вступу в євроспільноту, ЄС дає політичну, фінансову та технічну підтримку. План для Ukraine Facility визначає 69 реформ і 10 інвестицій, які мають 146 якісних і кількісних індикаторів. Виплати будуть здійснюватися за умови виконання індикаторів. Реформи охоплюють 15 сфер, зокрема енергетику, сільське господарство, транспорт, зелену та цифрову трансформацію, людський капітал, а також державні підприємства, бізнес-середовище, публічні фінанси та децентралізацію [2]. Ukraine Facility також передбачає фінансування на технічну допомогу та інші заходи для підготовки України до вступу в ЄС, які зазвичай доступні для країн перед приєднанням за Інструментом передвступної допомоги (ІРА) [2]. Якщо всі запропоновані реформи і інвестиції будуть повністю реалізовані, ВВП України може зрости на 6,2% до 2027 року. Реалізація Плану також може призвести до зменшення боргу приблизно на 10 відсоткових пунктів ВВП до 2033 року порівняно з альтернативним сценарієм без Ukraine Facility.

Позитивна динаміка України у досягненні критеріїв членства відкриватиме можливості для швидшої та ширшої інтеграції у політики ЄС, Внутрішній ринок ЄС та програми ЄС на рівні, доступному країнам-членам ЄС. Серед прикладів інтеграції – приєднання України до зони роумінг всередині ЄС EU's Roam Like at Home, приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA), забезпечення вільної торгівлі промисловими товарами шляхом зняття технічних бар'єрів торгівлі (АСАА).

Тривалість підготовки країни-кандидата до вступу в ЄС, так само як і підготовки ЄС до прийняття нового члена, не обмежена часовими рамками. Визначені лише етапи, які необхідно пройти кожній країні, що прагне стане членом ЄС. Отже, динаміка залежатиме від двох сторін – як від України у досягненні критеріїв членства (merit-based approach), так і від готовності ЄС і всіх поточних країн-членів ЄС до вступу України в ЄС [2]. З боку України темп переговорів залежатиме від швидкості й якості приведення її законодавства у відповідність до європейського, а також від його ефективного виконання і застосування. Відтак, перспективи подальших наукових досліджень будуть присвячені визначенню стану реалізації законодавчих змін у межах системи публічного управління України в контексті впровадження її інтеграційного вектору.

Висновки. Український досвід європейської інтеграції в умовах збройної агресії зі сторони Росії має унікальний характер. Незважаючи на величезні людські втрати, крах економічної системи, Україні вдалося навіть за цих умов набути статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. Влада держави навіть в умовах війни зберегла європейський курс розвитку, проводить необхідні реформи у рамках Угоди про асоціацію, поглиблює сектора-

льне співробітництво. Слід відзначити, що загальна тенденція щодо реалізації євроінтеграційних прагнень України є позитивною, як і зрушення в процесі вдосконалення правового забезпечення. Проте попереду ще багато потрібно зреалізувати в інституційному напрямку, зосередившись на тому, аби всі прийняті заходи та закони почали втілюватися у життя.

Список використаних джерел:

1. Артёмов І. В., Бакуменко В. Д., Бондаренко В. Д. Механізми регулювання інтеграційних процесів в Україні: навч. посіб. Ужгород. Ліра. 2009. 656 с.
2. Переговори про вступ України до ЄС: повний гід у 12 питаннях. <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/peregovory-pro-vstup-ukrayiny-do-yes-povnyj-gid-u-12-pytannya-i-10-mifah-2/>.
3. Постанова Верховної Ради Української РСР від 25 грудня 1990 р. “Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України у сфері зовнішніх зносин”. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/581-12>.
4. Калина М.С. Євроінтеграційна політика України в контексті розширення Європейського Союзу. Державне управління: теорія та практика. 2005. № 2. С. 124-133. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/pol-prav/05kmsrjs.pdf>.
5. Асоціація з ЄС: за перше півріччя 2018 року Україна виконала 41% зобов’язань. Інформаційне агентство. Київ. 2018. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1753037-asotsiatsiya-z-yes-za-pershe-pivrichchya-2018-roku-ukrayina-vikonala-41-zobovyazan>.
6. Мельник В. В.. Державна політика соціально-економічного розвитку в період євроінтеграції України. Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Ужгород: Гельветика. 2018. Вип. 20. Ч. 2. С.115-118.
7. Рада ЄС схвалила допомогу Україні у розмірі 18 млрд євро. Інтерфакс-Україна, 10 грудня 2022р. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/877618.html>.
8. 89% українців позитивно ставляться до ЄС, 79% підтримують вступ до Євросоюзу. URL: <https://www.vin.gov.ua/news/eukraina/54087-89protsent-ukraintsiv-pozytyvno-stavliatsia-do-yes-79protsent-pidtrymuiut-vstup-do-uevrosoiuzu-2>.
9. Час для війни, і не лише з Росією. Які пріоритети ЄС визначила Урсула фон дер Ляєн на 2023 рік. Європейська правда, 15 вересня 2022р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/09/15/7146813>.
10. Верховна Рада ухвалила Антикорупційну стратегію на 2021-2025 роки. НАЗК, 20 червня 2022р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/verhovna-rada-uhvalyla-antikoruptsijnu-strategiyu-na-2021-2025-roky>.

References:

1. Artyomov, I.V., Bakumenko V.D., Bondarenko V.D. (2009). Mechanisms of regulation of integration processes in Ukraine: training. Manual [Mekhanizmy

rehulyuvannya intehratsiynykh protsesiv v Ukrayini] Uzhhorod. Lyra. 656 p.

2. Negotiations on Ukraine's accession to the EU: a complete guide in 12 questions. [Perehovory pro vstup Ukrayiny do YES: povnyy hid u 12 pytannyakh]. <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/peregovory-pro-vstup-ukrayiny-do-yes-povnyj-gid-u-12-pytanyah-i-10-mifah-2/>

3. Resolution of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR dated December 25, 1990 "On the implementation of the Declaration on State Sovereignty of Ukraine in the Field of External Relations." [Postanova Verkhovnoyi Rady Ukrayins'koyi RSR vid 25 hrudnya 1990 r. "Pro realizatsiyu Deklaratsiyi pro derzhavnyy suverenitet Ukrayiny u sferi zovnishnikh znosyn"]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/581-12>.

4. Kalina, M.S. (2005). European integration policy of Ukraine in the context of the expansion of the European Union [Yevrointehratsiyna polityka Ukrayiny v konteksti rozshyrennya Yevropeys'koho Soyuzu]. *Public administration: theory and practice*. No. 2. P. 124-133. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/polprav/05kmsrjs.pdf>.

5. Association with the EU: in the first half of 2018, Ukraine fulfilled 41% of its obligations [Asotsiatsiya z YES: za pershe pivrichchya 2018 roku Ukrayina vykonala 41% zobov'yazan]. Information Agency. Kyiv, 2018. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1753037-asotsiatsiya-z-yes-za-pershe-pivrichchya-2018-roku-ukrayina-vikonala-41-zobovyazan>.

6. Melnyk, V. V. (2018). State policy of socio-economic development in the period of European integration of Ukraine [Derzhavna polityka sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku v period yevrointehratsiyi Ukrayiny]. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University: series: International economic relations and the world economy*. Uzhhorod: Helvetica. Issue 20. Part 2. P.115-118.

7. The EU Council approved aid to Ukraine in the amount of 18 billion euros [Rada YES skhvalyla dopomohu Ukrayini u rozmiri 18 mlrd yevro. — Interfaks-Ukrayina, 10 hrudnya 2022r.]. Interfax-Ukraine, December 10, 2022. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/877618.html>.

8. 89% of Ukrainians have a positive attitude towards the EU, 79% support joining the European Union [89% ukrayintsiv pozytyvno stavlyat'sya do YES, 79% pidtrymuyut' vstup do Yevrosoyuzu]. URL: <https://www.vin.gov.ua/news/eukraina/54087-89protsent-ukrainsiv-pozytyvno-stavliatsia-do-yes-79protsent-pidtrymuiut-vstup-do-yevrosoyuzu-2>.

9. Time for war, and not only with Russia. What are the priorities of the EU determined by Ursula von der Leyen for 2023 [89% ukrayintsiv pozytyvno stavlyat'sya do YES, 79% pidtrymuyut' vstup do Yevrosoyuzu]. European Truth, September 15, 2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/09/15/7146813>.

10. The Verkhovna Rada adopted the Anti-Corruption Strategy for 2021-2025 [Verkhovna Rada ukhvalyla Antykoruptsiynu stratehiyu na 2021-2025 roky]. NAZK, June 20, 2022. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/verhovna-rada-uhvalyla-antykoruptsiynu-strategiyu-na-2021-2025-roky>.